

Versterking van informeel onderwijs met behoud van verantwoording

Openbare verklaring van HLE Network in reactie op het Wetsvoorstel toezicht informeel onderwijsⁱ

december 2024

Wij waarderen de uitnodiging van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om feedback te geven op het Wetsvoorstel toezicht informeel onderwijs. Dit is een kans om onze boodschap op nationaal niveau publiekelijk uit te dragen.

SCOPE: MOEDERTAALONDERWIJS

De expertise van HLE Networkⁱⁱ ligt op het gebied van moedertaal- en cultuuronderwijs, dat in Nederland valt onder informeel onderwijs en voornamelijk gebaseerd is op gemeenschappen en vrijwilligerswerk. Deze onderwijsvorm biedt aanzienlijke voordelen voor meertalige kinderen en de samenleving als geheel, maar kent ook veel uitdagingen.

VERANTWOORDING

Wij erkennen dat de standaarden binnen moedertaalonderwijs sterk kunnen variëren. HLE Network geeft prioriteit aan seculiere programma's die professionaliteit tonen.¹ Onze missie sluit aan bij het principe dat de bescherming van kinderen en het handhaven van democratische waarden belangrijk zijn.² Hoewel wij verantwoording ondersteunen, roept het huidige voorstel van het ministerie enkele zorgen op die nadere beschouwing en aanbevelingen verdienen.

ONZE BOODSCHAP

Als de Wet toezicht informeel onderwijs wordt ingevoerd, is het essentieel om deze te combineren met maatregelen die de moedertaalonderwijssector versterken, om de voordelen voor kinderen en de samenleving te maximaliseren.

ZORGEN: DE AANPAK VAN HET MINISTERIE . . .

. . . MIST HET GROTERE PLAATJE

In Nederland heeft een kwart van de bevolking een migratieachtergrond en is een kwart meertalig.³ Toegang tot moedertaalonderwijs is volgens de Verenigde Naties een universeel kinderrecht, zolang dit niet belemmert dat kinderen integreren in de samenleving.^{4,5} Moedertaalonderwijs vult een leemte in het Nederlandse onderwijssysteem door meertalige kinderen dit recht te laten uitoefenen.⁶ Moedertaalprogramma's zijn echter vaak moeilijk vol te houden.⁷

ⁱ Deze publieke verklaring is opgesteld door het management van HLE Network en goedgekeurd door het bestuur van HLE Network op 2024-12-27.

ⁱⁱ Zie de bijlage voor informatie over HLE Network.

Hoewel het voorstel van het ministerie kort de maatschappelijke waarde van informeel onderwijs erkent, ligt de primaire focus op strafmaatregelen voor crimineel en haatdragend gedrag. Deze beperkte focus dreigt de urgente behoeften van de moedertaalonderwijssector over het hoofd te zien.

. . . VERGROOT MARGINALISATIE

Moedertaalonderwijs is wijdverspreid maar wordt vaak niet begrepen. Docenten in dit veld worden niet altijd serieus genomen en kunnen het gevoel krijgen dat ze indringers zijn.^{8,9,10} Negatieve houdingen komen voort uit misvattingen, zoals het idee dat lessen in de thuistaal integratie belemmeren¹¹ of ten koste gaan van de Nederlandse taalontwikkeling.¹² Deze mythes zijn weerlegd door wetenschappelijk onderzoek, zowel in Nederland als daarbuiten.¹³

Hoewel het voorstel erkent dat taal- en cultuurprogramma's kinderen kunnen helpen integreren, kan het verhaal rond informeel onderwijs in Nederland door de focus op enkele uitzonderingen onevenredig negatief worden. In plaats van de status van deze onderwijsvorm te verhogen, zou het voorstel onbedoeld misvattingen kunnen bestendigen en marginalisatie kunnen vergroten.

. . . DEMOTIVEERT EEN SECTOR DIE DOOR VRIJWILLIGERS WORDT GEDREVEN

In het *Beleidskompasformulier* bij het wetsvoorstel wordt de "aard van het informeel onderwijs" genoemd, namelijk dat het in de privésfeer plaatsvindt. We zijn het ermee eens dat het cruciaal is om rekening te houden met de "aard" van moedertaalonderwijs, maar dan in termen van de immateriële bron die essentieel is voor het voortbestaan van een programma: motivatie. Moedertaalonderwijsprogramma's draaien vaak op vrijwilligers die gemeenschapsleiderschap combineren met werk en gezinsleven. Hun toewijding om taalverlies te voorkomen en identiteitsontwikkeling bij meertalige kinderen te ondersteunen, moet bestand zijn tegen logistieke uitdagingen en negatieve houdingen vanuit de bredere gemeenschap.

De focus van het ministerie op strafmaatregelen – in combinatie met het huidige politieke klimaat (bijvoorbeeld de uitspraak "Aanpakken van buitenlandse ongewenste beïnvloeding, zoals bijvoorbeeld via weekendscholen" in het Hoofdlijnenakkoord 2024-2028) – loopt het risico deze vrijwilligers te demotiveren. Zonder mechanismen voor erkenning en waardering kan de intrinsieke motivatie in de sector afnemen.

. . . BETREKT BELANGHEBBENDEN ONVOLDOENDE

Het ministerie erkent dat er druk kan ontstaan op de relaties met aanbieders van moedertaalonderwijs (5.c van het *Beleidskompasformulier*, waarbij alleen de relatie met gemeenten wordt genoemd). Ze suggereren het probleem te verzachten door "duidelijk te communiceren over de inhoud en de redenering van het voorstel." De haalbaarheid van deze aanpak is twijfelachtig gezien de beperkte middelen van het ministerie (drie medewerkers om het informele onderwijs landelijk te overzien). Onze bronnen hebben ook aangegeven dat de betrokkenheid van het ministerie in de afgelopen twee jaar niet voldoende gevoeligheid toonde.

Het ministerie beweert dat het controleren van aanbieders van informeel onderwijs "een complexe exercitie zou zijn", maar ons aanbod om hierbij landelijk te helpen voor moedertaalonderwijs (in navolging van onze regionale best practice¹⁴ in Eindhoven) werd niet aangenomen. Sinds het voorjaar van 2023 heeft HLE Network ook verschillende aanbiedingen gedaan aan het ministerie om onze kennis over good practices uit het buitenland te delen, maar ook daar is geen gebruik van gemaakt. Daarnaast werden verschillende hooggekwalificeerde managers van programma's voor moedertaalonderwijs schijnbaar uitgesloten van de rondetafelgesprekken die in het *Beleidskompasformulier* worden genoemd. Deze uitsluiting ondermijnt het vertrouwen en de samenwerking.

AANBEVELINGEN: EVENWICHT TUSSEN TOEZICHT EN ONDERSTEUNING

Wereldwijd groeit de beweging om moedertaalonderwijs te ondersteunen. Nu is het moment voor Nederland om zich hierbij aan te sluiten. Onderzoekers waarschuwen voor de gevolgen van onnodig taalverlies en pleiten voor institutionele steun voor meertaligheid.^{15,16} Moedertaalprogramma's lijden eronder wanneer zij geen ondersteuning krijgen van de instellingen in de regio waar zij actief zijn.¹⁷ In februari 2024 schetste een Global Call to Action for Heritage Language Education beleidsaanbevelingen om deze sector wereldwijd te versterken voor meertalige kinderen (beschikbaar in het Nederlands¹⁸).

Onze visie is een bloeiende moedertaalonderwijssector die formeel onderwijs aanvult en helpt bij het creëren van meertalige, internationaal competente burgers. Er is bewijs dat het ministerie deze visie van een samenleving die waarde hecht aan vreemdetalenonderwijs, internationalisering, wereldburgerschap en interculturele competenties (via steun aan Nuffic) en aan moedertaalonderwijs (via steun aan Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland) deelt. Het is tijd om moedertaalonderwijs binnen dit grotere plaatje te integreren.

Hoewel er zeker modellen zijn waarin de overheid direct moedertaalonderwijs organiseert (zoals in de voorbeelden van Zweden en Onderwijs in Allochtone Levende Talen), is een vrij gebruikelijk model dat de overheid programma's op gemeenschapsniveau helpt bij het behalen van hogere professionele standaarden. Het is mogelijk om duidelijke, eerlijke toezichtmechanismen te creëren die schadelijke praktijken voorkomen en tegelijkertijd de meerderheid van de positieve bijdragers in staat te stellen hoogwaardig onderwijs te bieden:

BEVORDER PROFESSIONALITEIT

Ondersteun internationale richtlijnen die voor deze sector zijn ontwikkeld (*International Guidelines for Professional Practices in Community-Based Heritage Language Schools, 2021*)

BIED ONDERSTEUNING

Ondersteun gemeenschapsinitiatieven actief via financiering, training en middelen (inclusief lesruimtes); stimuleer andere belanghebbenden (gemeenten, reguliere scholen, bedrijven) om hetzelfde te doen.

VERSTERK BASISOPLEIDINGEN VOOR LEERKRACHTEN

Neem basisinformatie over moedertaalonderwijs op in reguliere lerarenopleidingen.¹⁹

FACILITEER KENNISUITWISSELING

Ondersteun platforms waar aanbieders van moedertaalonderwijs goede praktijken kunnen uitwisselen en behoeften kunnen uiten.

BEHOUD BETROKKENHEID

Betrek aanbieders van moedertaalonderwijs actief bij beleidsdiscussies en evaluaties, en zorg dat vertegenwoordigers van het ministerie beschikbaar zijn voor evenementen/discussies georganiseerd door taal-/koepelgroepen.

ERKEN TAALVAARDIGHEDEN

Erken studenten voor hun kennis van talen, bijvoorbeeld door initiatieven als Stichting Taal naar Keuze te ondersteunen en het aantal talen uit te breiden waarvoor een Staatsexamen beschikbaar is.

OVERWEEG CREATIEVE OPLOSSINGEN

Bied geïnteresseerde en geschikte moedertaalprofessionals een route aan naar lesgeven in het reguliere onderwijssysteem, wat kan helpen om het lerarentekort in Nederland tegen te gaan.

Samenvattend dringen wij er bij het ministerie op aan om een evenwichtige aanpak te hanteren die zowel kinderen beschermt als aanbieders van informeel onderwijs versterkt. Dit verzekert dat deze sector de Nederlandse samenleving blijft verrijken. HLE Network staat klaar om verdere inzichten te delen uit lokale moedertaalprogramma's (community-based) en internationale modellen om een effectiever en ondersteunend systeem te helpen vormgeven.

BIJLAGE: HLE NETWORK

NON-PROFIT ADVOCACY STICHTING

Heritage Language Education (HLE) Network is een ANBI-stichting, opgericht in 2021 en actief sinds 2018. Vanuit Eindhoven/Brainport zetten wij ons in voor betere voorwaarden in informeel onderwijs, specifiek voor moedertaal- en cultuuronderwijs.

PROFESSIONEEL NETWERK

Wij organiseren netwerkbijeenkomsten en professionele ontwikkelingsmogelijkheden voor moedertaalprogramma's. Ons affiliatiebeleid schrijft voor dat aangesloten programma's aan bepaalde criteria voldoen,² waaronder een ethische code³ die we samen met internationale partners hebben opgesteld. Programma's die primair religieus onderwijs geven, vallen buiten onze scope.

GERENOMMEERDE EXPERTISE

Voorbeelden van onze geloofwaardigheid zijn:

- Erkenning als regionale best practice in Brainport door Universiteit Utrecht.¹⁴
- Opname in het "Uitvoeringsprogramma Inclusief Samenleven" van Eindhoven (Actielijn 3 en Actielijn 6).²⁰
- Oprichtend lidmaatschap van het Forum of Heritage Language Coalitions in Europe en de Heritage Language Global Think Tank. HLE Network gaf leiding aan de lancering van een Global Call to Action for Heritage Language Education in februari 2024, nu beschikbaar in zowel het Engels als het Nederlands.
- Ontwikkeling van de infographic "9 Mythen over Moedertaalonderwijs," een breed gebruikte bron die in meerdere talen is vertaald en in academische literatuur is opgenomen.²¹
- Uitnodigingen voor presentaties door organisaties zoals het Holland Expat Center South, de Bibliotheek Eindhoven, Hogeschool de Kempel, Trion Opleidingschool, de U.S. Coalition of Community-Based Heritage Language Schools, het EU-project "Your Language Counts" en het Drongo-platform voor meertaligheid.
- Media-aandacht van *Meertaal*, *DutchNews.nl*, *Studio040*, *Eindhovens Dagblad*, en *Global Connection*.

EINDENOTEN

---

¹ HLE Network Affiliatiebeleid (2021-07-06):

- 1) Het moedertaalprogramma biedt onderwijs aan kinderen (leeftijd 0–18 jaar) in een van de talen die het kind thuis spreekt, maar die niet als hoofdtaal van instructie wordt onderwezen in het reguliere basis- en voortgezet onderwijs.
- 2) De primaire focus en het hoofddoel van het moedertaalprogramma is het ontwikkelen van de taalvaardigheden en culturele kennis van kinderen. Het programma is niet primair gericht op het onderwijzen van religieuze of politieke doctrines.
- 3) De managers/leerkrachten van het moedertaalprogramma gedragen zich op een manier die positief reflecteert op het HLE Network. Het netwerk moedigt hen aan om de *International Guidelines to Professional Practices in Community-Based Heritage Language Schools* (2021) te volgen.
- 4) Het moedertaalprogramma deelt informatie eerlijk met het HLE Network. Het netwerk heeft niet als doel om de programma's te controleren of te monitoren en heeft daar ook niet de middelen of autoriteit voor. Echter, in het geval van duidelijke niet-naleving van de basisvereisten, kan een programma door stemming van het bestuur uit het netwerk worden verwijderd.

² De algemene directeur en oprichter van het HLE Network heeft meegewerkt aan de volgende publicatie: Aberdeen, T., Cannizzaro, G., Douglas, M., Emilsson Peskova, R., Lu, T., Ludanyi, R., McCabe, M., Paulovicova, N., Peyton, J.K., & Sobrevia, S. (2021). *International Guidelines for Professional Practices in Community-Based Heritage Language Schools*.

Op pagina 7 worden de eerste twee van tien richtlijnen uitgelicht, die betrekking hebben op kernwaarden. Deze kernwaarden zijn basisprincipes en positieve waarden die gelden voor alle betrokkenen bij het moedertaal- en cultuurprogramma, inclusief leiders, leerkrachten, vrijwilligers, ouders en studenten: "Het toepassen van deze ethische praktijken helpt een positieve omgeving te waarborgen, een duurzame taalgemeenschap te bevorderen en een goede naam voor de school te behouden."

- 1) Eerste kernwaarde: De mensen die betrokken zijn bij het onderwijsprogramma behandelen elkaar met waardigheid en respect, wat blijkt uit praktijken zoals: handelen met eerlijkheid en integriteit; punctueel, betrouwbaar en ijverig zijn; **democratisch en eerlijk handelen**; mensenrechten respecteren; privacy waarborgen; en vertrouwelijkheid honoreren.
- 2) Tweede kernwaarde: De mensen die betrokken zijn bij het onderwijsprogramma waarderen **gelijkheid, diversiteit en inclusiviteit**, wat blijkt uit praktijken zoals: pluriculturalisme/multiculturalisme bevorderen; **vooroordelen en discriminatie bestrijden; onderwijskansen vergroten**; interculturele competentie versterken; en een liefde voor het leren van talen cultiveren.

Zie: www.heritagelanguageschools.org/coalition/international-guidelines en www.hlenet.org/guidelines-professional-practices

³ Van de 17,5 miljoen inwoners van Nederland is 14% in het buitenland geboren als migrant (2,5 miljoen), en 11,4% is in Nederland geboren als kind van migranten (2 miljoen) (bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, peildatum 1 januari 2021). 25% van de mensen in Nederland geeft aan dat Nederlands thuis niet de voertaal thuis is. Van deze groep spreekt bijna 16% een regionale taal (bijv. Fries) of dialect (bijv. Brabants), en **8,2% spreekt een andere taal** (bron: CBS, peildatum 1 januari 2021).

⁴ United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. Adopted by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989. www.unicef.org/child-rights-convention

United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Adopted by the United Nations General Assembly on 10 December 1948. www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (1960). *Convention Against Discrimination in Education*. Adopted by the General Conference at its 11th session in Paris, 14 December 1960. www.unesco.org

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2003). *Education in a Multilingual World*. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000129728>

⁵ Moedertaalonderwijs sluit ook aan bij de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de VN voor 2030: Leerlingen die toegang hebben tot moedertaalonderwijs ontwikkelen kennis en vaardigheden die een cultuur van **vrede, wereldburgerschap en waardering van culturele diversiteit** ondersteunen (Doel 4.7). Migrant en hun kinderen worden beter ondersteund (Doelen 10.2 en 10.3). Het helpt bij het beschermen en behouden van de wereldwijde taalkundige en culturele erfenis (Doel 11.4).

⁶ Volgens een recente publicatie: "De dringende sociale noodzaak om de moedertaal van studenten op te nemen [ligt] buiten het bereik van het publieke systeem. **In deze omstandigheden spelen community-based scholen een cruciale rol bij het waarborgen van taalkundige mensenrechten voor minderheidsgroepen.**"

Cruickshank, K., Lo Bianco, J., & Wahlin, T. (Eds.). (2023). *Community and heritage languages schools: Transforming education, research, and policy*. Routledge. www.routledge.com/Community-and-Heritage-Languages-Schools-Transforming-Education-Research/Cruickshank-Bianco-Wahlin/p/book/9781032287126

⁷ Veel voorkomende logistieke uitdagingen voor erfgoedtaalprogramma's zijn: Het vinden en behouden van vrijwilligers, docenten en gezinnen; Het overleven met beperkte financiële middelen; Het vinden van een geschikte en betaalbare locatie; Het ontwikkelen van geschikte materialen; Het omgaan met een speciale leerlingenpopulatie (met uiteenlopende niveaus van

---

vaardigheden en motivatie); Het aanbieden van een waardevol programma met beperkte lessen en beperkte planningsmogelijkheden. Daarnaast worden erfgoedtaaldocenten vaak geconfronteerd met stigmatisering.

⁸ Fishman, J. A., & Nahirny, V. C. (1964). The ethnic group school and mother tongue maintenance in the United States. *Sociology of Education*, 37(4), 306–317.

Lo Bianco, J. (1987). *National policy on languages*. Australian Government Publishing Service.

Norst, M. (1982). Ethnic schools: What they are and what they would like to be. *Journal of Intercultural Studies*, 3(1), 6–16.

⁹ Hier zijn een paar citaten uit onze gesprekken met moedertaalprogramma's in Eindhoven:

“We willen een betaalbare ruimte met goede apparatuur, maar het is moeilijk om beide te vinden.”

“We moeten een foto nemen voor en na de les om onenigheid te voorkomen over dingen die verplaatst zijn.”

“We moeten de kinderen vertellen en nog eens vertellen dat ze de dingen in de klas niet mogen aanraken. Dit is erg moeilijk!”

¹⁰ Feuerverger, G. (1997). “On the edges of the map”: A study of heritage language teachers in Toronto. *Teaching and Teacher Education*, 13(1), 39–53.

¹¹ Er bestaan misvattingen over deze vorm van onderwijs die bijdragen aan de instabiliteit ervan, zoals het idee dat het ondersteunen van de thuistaal integratie belemmert. In februari 2022 heeft de Raad van Europa een nieuwe aanbeveling aangenomen voor de lidstaten van de Europese Unie die dit probleem aanpakt: **publieke autoriteiten en maatschappelijke organisaties hebben vaak de neiging om te denken dat het beheersen van minderheids- of migrantentalen – wat steeds vaker voorkomt – schadelijk is voor de sociale cohesie. De aanbeveling benadrukt juist de voordelen van het leren van meerdere talen en hoe dit bijdraagt aan integratie en democratie.** Zie:

www.ecml.at/News/tabid/643/ArtMID/2666/ArticleID/2741/language/en-GB/Default.aspx

en www.hlenet.org/post/2022-ecml

De neiging van publieke autoriteiten en maatschappelijke organisaties om te denken dat het ondersteunen van de thuistaal integratie belemmert, komt deels voort uit een onjuiste opvatting van de betekenis van ‘integratie.’ Integratie houdt in dat een migrant zijn of haar culturele identiteit behoudt, terwijl hij of zij tegelijkertijd een bijdrage levert aan de Nederlandse samenleving.

Integratie wordt vaak verward met ‘assimilatie.’ Assimilatie betekent dat een migrant zijn of haar eerdere of ouderlijke culturele identiteit opgeeft en volledig de cultuur van de Nederlandse samenleving overneemt. Assimilationistische opvattingen zijn schadelijk, omdat ze juist kunnen leiden tot ‘segregatie,’ waarbij een migrant de cultuur van de Nederlandse samenleving volledig afwijst. ‘In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, is integratie alleen mogelijk als de [Nederlandse] gemeenschap open en inclusief is in haar houding ten opzichte van culturele diversiteit’ (Berry, 2005).

Als de Nederlandse gemeenschap migranten en kinderen van migranten aanmoedigt om hun erfgoedcultuur te begrijpen en zich ermee te identificeren, leidt dit tot succesvolle integratie. Daarentegen, als de Nederlandse samenleving migranten en hun kinderen ontmoedigt of niet steunt in het begrijpen en identificeren met hun erfgoedcultuur, leidt dit tot assimilatie (het verlies van cultureel erfgoed/taal en schaamte voor de thuistaal/-cultuur) of segregatie (gebrek aan deelname aan de Nederlandse samenleving en onsuccesvolle integratie). Zie:

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697–712.

Lu, X. (2001). Bicultural identity development and Chinese community formation: An ethnographic study of Chinese schools in Chicago. *Howard Journal of Communications*, 12(4), 203–220.

¹² Er is helaas een hardnekkig misverstand dat het ondersteunen van kinderen bij de ontwikkeling van hun thuistaal in strijd zou zijn met het ondersteunen van de ontwikkeling van het Nederlands. Onderzoekers in Utrecht, zoals Elma Blom, hoogleraar Taalontwikkeling en Meertaligheid, leggen uit dat de talen die thuis worden gesproken meer zichtbaar zouden moeten zijn in de Nederlandse samenleving. Meertaligheid belemmert kinderen niet in het leren van het Nederlands. **Het ondersteunen van de thuistaal draagt juist bij aan de taalontwikkeling van een kind en daarmee aan het vermogen om Nederlands te leren.**

Zie: www.uu.nl/en/organisation/in-depth/a-home-filled-with-languages

en <https://nt2.sites.uu.nl/achtergrond-en-verder-lezen/gebruik-van-de-eerste-taal-in-het-onderwijs>

Zie ook:

Cummins, J. (1983). *Heritage language education: A literature review*. Ontario Ministry of Education.

Cummins, J. (1989). Empirical and theoretical underpinnings of bilingual education. *Journal of Education*, 163(1), 16–29.

Duarte, J. (2022). Meertaligheid als cruciaal identiteitskenmerk: Een driehoeksperspectief voor het onderwijs. *Levende Talen Magazine*, 109(3), 15–19.

-
- Jang, E., & Brutt-Griffler, J. (2019). Language as a bridge to higher education: A large-scale empirical study of heritage language proficiency on language minority students' academic success. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 40(4), 322–337.
- Kuiken F., & Muysken, P.C. (2009). Doe je voordeel met meertaligheid. *Didactief*, 36-37.
- Thomas, W., Collier, V., & Org, E. (2002). *UC Berkeley Final Reports Title A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*.
- Verhoeven, L. T. (1991). Predicting minority children's bilingual proficiency: Child, family, and institutional Factors. *Language Learning*, 41(2), 205–233.
- ¹³ 9 Myths about Heritage Language Education www.hlenet.org/post/2022-myths
- ¹⁴ dr. Martine Broekhuizen, dr. Fleur van Gils, dr. Ivana Brasileiro Reis Pereira, dr. Esther Slot, Jaël Kortekaas, MSc., Lieselotte Oudega, MSc (2024) *Bouwen aan grenzeloos goed onderwijs in de Brainportregio: Een onderzoek naar de relatief hoge instroom van niet-Nederlandstalige leerlingen in het speciaal onderwijs én mogelijke oplossingen voor het gehele primair onderwijs*. Onderwijsadvies en Training, Universiteit Utrecht.
- ¹⁵ De hele gemeenschap moet proactief zijn om ervoor te zorgen dat meertalige leerlingen gelijke kansen hebben om succesvol te zijn in de Nederlandse samenleving. Meer taalbewustzijn – aandacht en waardering voor meertaligheid – in de gemeenschap en op scholen kan bijdragen aan het welzijn van leerlingen. De weg naar succes en welzijn voor meertalige leerlingen vraagt om projecten en programma's die 'een rijk en divers taalaanbod in de thuisomgeving van kinderen bevorderen, ook in andere talen dan het Nederlands,' zoals oudercursussen over het opvoeden van meertalige kinderen, de beschikbaarheid van voorleesboeken, en activiteiten rond het belang van lezen. Deze aanbevelingen worden gedaan door vooraanstaande taalkundigen in Nederland: Folkert Kuiken, hoogleraar Nederlands als tweede taal aan de Universiteit van Amsterdam, Pieter Muysken, Akademiehogleraar Algemene Taalwetenschap aan de Radboud Universiteit Nijmegen, en Joana Duarte, hoogleraar Meertaligheid en Geletterdheid aan de NHL Stenden Hogeschool in Leeuwarden.
- Als er geen activiteiten zijn die een kind ondersteunen in de ontwikkeling van de thuistaal en de waardering voor de eigen cultuur, leren meertalige kinderen al op jonge leeftijd dat hun erfgedoele en-cultuur een lagere status hebben dan de meerderheidstaal en-cultuur.** Volgens onderzoekers van de Universiteit Utrecht: 'Wanneer er alleen aandacht is voor het Nederlands, kan dat ervoor zorgen dat leerlingen hun eerste taal niet verder ontwikkelen of zelfs kwijtraken. Het verlies van een eerste taal kan de ouder-kindrelatie verslechteren, vooral wanneer ouders zelf (nog) niet vaardig zijn in het Nederlands. Dit belemmert de mogelijkheid voor ouders om kennis, culturele waarden en (geloofs)overtuigingen over te brengen en hun kinderen te ondersteunen in hun ontwikkeling.' Zie:
- Utrecht University. (2016, January 2). *Gebruik van de eerste taal in het onderwijs*. Language and Education; Routledge.
- Duarte, J. (2022). Meertaligheid als cruciaal identiteitskenmerk: Een driehoeksperspectief voor het onderwijs. *Levende Talen Magazine*, 109(3), 15-19.
- Wildt, A. Van der. (2016). *Challenging monolingual teaching practices: The roots and fruits of teachers' tolerance towards multilingualism* [Dissertatie, Universiteit Gent]. Universiteit Gent Academic Bibliography. <https://biblio.ugent.be/publication/7137164>
- Kuiken F., & Muysken, P.C. (2009). Doe je voordeel met meertaligheid. *Didactief*, 36-37.
- Wong Fillmore, L. (1991). When learning a second language means losing the first. *Early Childhood Research Quarterly*, 6(3), 323–346.
- ¹⁶ **"Meertalige kinderen kunnen eronder lijden als er geen activiteiten zijn om hen te ondersteunen en als er geen plekken zijn waar ze in contact kunnen komen met andere sprekers van dezelfde taal.** Een ongelijke toegang tot middelen of talen kan een negatief effect hebben op hun gevoel van erbij horen."
- Little S (2020) Social media and the use of technology in home language maintenance. In: Eisenclas S, Schalley S (eds) *Handbook of Social and Affective Factors in Home Language Maintenance and Development*. Berlin, Germany: De Gruyter Mouton, pp.257–273.
- ¹⁷ Peyton, J. K., Ranard, D. A., & McGinnis, S. (Eds.). (2001). *Heritage languages in America: Preserving a national resource. Language in education: Theory and practice*. Center for Applied Linguistics and Delta Systems Co.
- ¹⁸ Wereldwijde oproep tot actie voor moedertaalonderwijs nu beschikbaar in het Nederlands www.hlenet.org/post/2024-gcta-hl-nl
- ¹⁹ Toekomstige leerkrachten leren actief over de kracht van moedertaalonderwijs www.hlenet.org/post/2024-pabo
- ²⁰ Proudly recognized for network activities in Eindhoven's Inclusivity Program www.hlenet.org/post/2024-uitvoeringsplan
- ²¹ Our "9 Myths" infographic is recognized as a teacher training tool www.hlenet.org/post/2024-myths-teacher-ed